

مرجع نشر ایران در بوته نقد «از سری کتاب‌های مرجع موسسه خانه کتاب»

■ مرجع نشر ایران ۱۳۸۷:
فهرست‌های ناشران،
کتابفروشان، چاپخانه‌ها،
صحافی‌ها، لیتوگرافی‌ها، مراکز
پخش و ناشران الکترونیکی.
زیر نظر اکبر ثقفیان، به کوشش
داریوش مطلبی. تهران: خانه
کتاب، ۱۳۸۷.
شابک: ۸-۷۹-۸۵۳۳-۹۶۴-۹۸۷

حاضران:

دکتر نورالله مرادی:

عضو هیأت علمی دانشگاه و
متخصص حوزه مرجع‌نگاری؛

داوود موسایی:

مدیر انتشارات فرهنگ معاصر؛

علی شجاعی صائین:

مدیر عامل موسسه خانه کتاب؛

جلال ذکایی:

مدیر کل چاپ وزارت فرهنگ و
ارشاد اسلامی؛

دکتر محمدرضا قدیمی:

مدیر عامل پخش کتاب الکترونیک ایران‌بین؛

مهندس پایدار:

نماینده اتحادیه ناشران؛

سید کاظم حافظیان رضوی:

معاون اطلاع‌رسانی و خدمات علمی
مرکز مطالعات فرهنگی شهر تهران؛

داریوش مطلبی:

سردبیر کتاب ماه کلیات و
مجری تهیه و انتشار کتاب مرجع نشر ایران؛

مجتبی تبریزنیا:

دبیر نشست.

دکتر مرادی:
یکی از ویژگی‌هایی که
راهنماها در بین کتاب‌های
مرجع دارند، این است که
عموماً عملگرا هستند و
خیلی به بحث‌های نظری
نمی‌پردازند یا اصلاً به آن
توجه ندارند

کتاب مرجع نشر بیش از ۱۰ سال سابقه دارد و چاپ آن از سال ۱۳۷۵ با عنوان راهنمای ناشران آغاز شد و به مناسبت هفته کتاب در آبان ماه منتشر شد. از آن پس یک سنت مداوم شد و هر سال هم‌زمان با هفته کتاب، ویرایش جدید آن منتشر می‌شود. از سال ۱۳۷۸ لوح فشرده نیز ضمیمه آن شد و متناسب با حرکت به جلویی که داشتیم، اطلاعات ناشران نیز به تدریج افزوده شد. در سال‌های بعد بخش‌های دیگری از اعضای حوزه نشر چون ناشران الکترونیک و کتاب‌فروشی‌ها هم به آن اضافه شد و در سال جدید، در شکل جدیدی به بازار عرضه و تلاش شد تا در نسخه جدید اطلاعات تمام اصناف حوزه نشر درج شود. از این رو عنوان کتاب از راهنمای ناشران به مرجع نشر تغییر یافت.

هدف اصلی این تثبیت این است که در آستانه آغاز به کار و آماده‌سازی نسخه جدید مرجع نشر برای سال آینده، از نظرات اصحاب نشر مطلع و پیشنهادهای آنان را در نسخه جدید لحاظ کنیم. ابتدا از دکتر مرادی می‌خواهم که درباره اهمیت و کاربرد این کتاب در حوزه نشر و نقش آن در حوزه‌های اطلاع‌رسانی، توزیع و اقتصاد نشر با توجه به شرایط فعلی دیدگاه‌هایشان را بیان کنند.

دکتر مرادی: کتاب‌های مرجع از آن دسته کتاب‌هایی هستند که اگر در یک مقطع زمانی خاص و کوتاه‌سؤالاتی برای مخاطب ایجاد شود، به آن مراجعه می‌شود و پس از آنکه آن نیاز برطرف شد، آن را می‌بندند تا دفعه بعد که به آن مراجعه کنند. برای همین گفته می‌شود که عموماً کسی کتاب مرجع را از ابتدا تا انتها نمی‌خواند، مگر اینکه کار موظفش باشد. اگر این ویژگی را در نظر بگیریم، درمی‌یابیم که این کتاب انصافاً کتاب مرجع است و اگر بخواهیم بگوییم که این اثر از کدام رده کتب مرجع است و به اسمش کاری نداشته باشیم، این کتاب در رده راهنماها قرار می‌گیرد. یکی از ویژگی‌هایی که راهنماها در بین کتاب‌های مرجع دارند، این است که عموماً عملگرا هستند و خیلی به بحث‌های نظری نمی‌پردازند یا

وجود اطلاعات مناسب و کامل در هر صنعتی باعث پویایی و ارتباط موثر بین عوامل خلق، تولید، توزیع و مصرف محصول می‌شود. گردآوری تمام اطلاعات مربوط به صنعت نشر می‌تواند ارزش افزوده بسیار زیادی به وجود آورد، چرا که بسیاری از مشکلات تولید و توزیع نامناسب، بالا بودن هزینه‌های تولید، زمان‌بر بودن فرایند تولید و نظایر آن به نبود اطلاعات بر می‌گردد. تکمیل بانک‌های اطلاعاتی ناشران و کتاب‌فروشان و کتاب «راهنمای ناشران و کتاب‌فروشان» که در سال‌های گذشته در موسسه خانه کتاب تولید شده و در اختیار احاد مردم اعم از دست‌اندرکاران نشر، مسئولان و علاقه‌مندان قرار گرفته است؛ با افزودن اطلاعات چاپخانه‌ها، لیتوگرافی‌ها، صحافی‌ها و مراکز بخش می‌تواند به ارتباط موثر بین عوامل تولید، توزیع و مصرف منجر شود و به کاهش مشکلات پیش‌گفته منجر شود. با این هدف موسسه خانه کتاب اقدام به گردآوری اطلاعات تمام صنوف حوزه نشر و انتشار آن در قالب کتاب «مرجع نشر ایران» کرد که هم‌زمان با بیست و یکمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران (سال ۱۳۸۷) در قالب چاپی و الکترونیکی منتشر شد. با توجه به اهمیت اثر و کاربردهای آن، نشست این شماره کتاب ماه به نقد و بررسی این اثر با حضور متخصصان و صاحب‌نظران نشر و مرجع‌نگاری حوزه، اختصاص یافته است، که در ادامه می‌خوانید.

تبریز نیا: از طرف خودم و خانه کتاب به دوستانی که تشریف آوردند، خیر مقدم می‌گویم. این نشست برای بررسی کتاب مرجع نشر در راستای سلسله‌نشست‌های کتاب ماه کلیات با توجه به مخاطب و موضوع این کتاب ماه برنامه‌ریزی شده است. و از سوی دیگر چون خانه کتاب در حوزه اطلاع‌رسانی فعالیت‌هایی تخصصی انجام می‌دهد، این نشست را برگزار کردیم.

قبل از شروع بحث کارشناسی اجازه می‌خواهم تاریخچه بسیار کوتاهی از تولید و انتشار کتاب مرجع نشر عرض کنم.

دکتر مرادی:
مهم‌ترین ویژگی کتاب
راهنما در پایداربودن
آن است، وگرنه چون
اطلاعاتش جاری است،
تا پایان سال عمرش
سرمی‌آید

اصلاً به آن توجه ندارند. به عبارت دیگر کاربردی هستند. ساده‌ترین مثال می‌تواند کتاب راهنمای شهر باشد یا کتاب راهنمای دارویی که اغلب پزشکان با آن سروکار دارند. از آنجاکه کتاب مرجع نشر در رده راهنماها قرار می‌گیرد و عملگراست، انتشار آن را به فال نیک می‌گیریم و باید از خانه کتاب برای انتشار این کتاب تشکر کرد. البته خانه کتاب اثر را با همکاری سازمان‌های ذی‌ربط منتشر کرده است و امیدواریم که کار پایداری باشد.

مهم‌ترین ویژگی کتاب راهنما در پایداربودن آن است، وگرنه چون اطلاعاتش جاری است، تا پایان سال عمرش سرمی‌آید و مثلاً با تغییرنشانی یا سایر اطلاعات، ارزش خود را از دست می‌دهد و تبدیل به کتابی در حوزه تاریخ می‌شود. ولی اگر بتوان آن را سال به سال ویرایش کرد، به طور حتم جایگاه مهمی در صنعت نشر خواهد داشت. زیرا کتاب، به عنوان کالای فرهنگی، محصول کار گروهی است و از طیف گسترده‌ای مانند نویسنده شروع شده تا چاپ و صحافی ادامه می‌یابد. سپس توزیع‌کننده آن را به دست مردم می‌رساند. ناشر حمایت مالی و مدیریتی پس از تألیف تا توزیع را انجام می‌دهد. از سوی دیگر کار دسته‌جمعی، کار اقتصادی است. صد سال پیش بوکر، ناشر معروف آمریکا، در تعریفش ناشر را تاجر معرفی کرد. همان طور که تاجر کالا تولید می‌کند تا بفروشد و سود ببرد. نمی‌دانم از خوش‌شانسی و یا بدشانسی است که این کالا بار اطلاعاتی دارد که گاهی اوقات نیز ناشر را به زمین می‌زند و کتابش روی دستش می‌ماند یا به فروش نمی‌رسد یا اگر فرصت‌شناس باشد، به خوبی سود می‌برد. پس در اینجا با مقوله‌ای از اقتصاد مواجهیم که به آن اقتصاد کتاب می‌گویند که کلیاتش همان عرضه و تقاضاست. ولی ویژگی‌های خیلی خاصی دارد. در اقتصاد هم کسی برنده است که اطلاعات دسته اول و مهمی داشته باشد. اطلاعات، پیش شرط تصمیم‌گیری است. وقتی اطلاعات داشته باشی، بهتر می‌توانی تصمیم‌گیری و انتخاب کنی. در نتیجه در تصمیم‌گیری هم موفق می‌شوی. برنامه‌ریزی به اطلاعات بسیار دقیق نیاز دارد و این کتاب مرجع می‌تواند کمکی به جمع‌آوری اطلاعات در این حوزه از نویسنده گرفته تا توزیع‌کننده باشد تا هر کدام بدانند که دیگری کیست و کجاست و چه امکاناتی و چه قیمت‌هایی دارد. کدام چاپخانه وقت‌شناس است و کدام علاوه بر وقت‌شناسی هنرمند نیز است و کار را خوب تحویل می‌دهد یا کدام اقتصادی‌تر است. چاپخانه نیز باید همین اطلاعات را درباره ناشران بداند.

پس این کتاب مقرون به صرفه است. چاپخانه نیز باید همین اطلاعات را درباره ناشران داشته باشد. پس اطلاعات این کتاب هم از نظر فنی و هم از نظر اقتصادی بسیار اهمیت دارد. البته سابقه نیز دارد. اولین بار کتابی شبیه به این و نه به این مفصلی در سال ۱۳۵۰ یا ۱۳۵۱ منتشر شد و در همان سال باز شبیه آن با عنوان راهنمای دست اندرکاران تولید کتاب به عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری از سوی خانم مهرانگیز صمدی، که یکی از کتابداران بسیار زبده ما بودند، گردآوری شد. البته کار وی در این حد نبود. چون تعداد ناشران به این اندازه نبود. نیز تعداد کتاب‌های منتشرشده کمتر بود و امکانات امروزی هم وجود نداشت. من کتاب راهنمای نشر را خیلی دقیق خوانده‌ام. یکی از ویژگی‌های کتاب مرجع نشر این است که اگر بخواهی آن را بشناسی، باید با آن کار کنی و اگر بخواهی خوب آن را بشناسی، باید با آن زندگی کنی. طبیعی است که از هفته گذشته که آن را دیدم، نه توانستم با آن کار کنم و نه زندگی! تورو کردم. یکی از مشکلات همه کتاب‌های مرجع این است که اول عیب‌هایشان را نشان می‌دهند و سپس در طول زمان حسن‌شان را نشان می‌دهند. اگر یک دایره‌المعارف یا فرهنگ زبان را هم نگاه کنید، اول با خود می‌گویید که چرا لغات را اشتباه یا به گونه‌ای دیگر نوشته است یا چیزی کم دارد، ولی در طول زمان حسش را نشان می‌دهد. برای همین اگر ایراد و نواقصی به ذهن می‌رسد از این جهت نیست که ارزش آن را پایین بیاوریم، بلکه بدین معناست که اطلاعات بیشتری را به دست اندرکاران این امر که از آنها ستایش کردیم، بدهیم تا در ویرایش بعدی آنها را جبران کنند.

تبریزینیا: از آقای شجاعی صائین مدیرعامل خانه کتاب درخواست می‌کنم، نکاتی را درباره خانه کتاب و کتاب مرجع نشر بیان کنند.

شجاعی صائین: مؤسسه خانه کتاب درباره وظایف اطلاع‌رسانی خود شاخه‌های مختلفی را برای اطلاع‌رسانی انتخاب کرده است. جدیدترین کار ما، راه‌اندازی خبرگزاری کتاب بود که به صورت الکترونیک کار اطلاع‌رسانی را انجام دهیم. شاخه دیگر در قالب انتشار کتاب‌های راهنمای حوزه‌های نشر کتاب است. این کار اگرچه هر سال با ویرایش جدید و اطلاعات جدید ارائه می‌شد، سال گذشته در قالب جدید با عنوان مرجع نشر منتشر گردید. پیش‌فرض ما این

شجاعی صائین:
پیش‌فرض ما این است
که اگر بتوانیم حلقه‌های
صنعت نشر را به هم
نزدیک‌تر کنیم و اطلاعاتی
که ارائه می‌دهیم تا حد
ممکن کامل باشد، بیشتر
خواهیم توانست به اهالی
نشر کمک کنیم

تبریزینیا: از آنجا که نظرات کارشناسان حاضر یقیناً با انتقادات و طرح سؤال‌هایی همراه خواهد بود، قبل از شروع بحث کارشناسی از آقای مطلبی می‌خواهم، به‌عنوان مجری طرح، درباره فرآیند تولید و انتشار کتاب مرجع نشر و تغییراتی که این نسخه نسبت به نسخه‌های قبلی دارد، توضیحاتی ارائه کنند.

است که اگر بتوانیم حلقه‌های صنعت نشر را به هم نزدیک‌تر کنیم و اطلاعاتی که ارائه می‌دهیم تا حد ممکن کامل باشد، بیشتر خواهیم توانست به اهالی نشر کمک کنیم. براساس این پیش‌فرض از سال گذشته کار در قالب جدیدی عرضه شد. امسال در نظر داریم که اطلاعات کاغذفروشان نیز به این مجموعه اضافه شود تا مرجع نشر کامل‌تر شود. همچنین به پیشنهادها توجه خواهد شد.

مطلبی: قبیل از بیان مختصری درباره مرجع نشر ایران، می‌خواهم ابتدا از آقای تبریزینیا که ویرایش‌های قبلی راهنمای ناشران و کتاب‌فروشان را مدیریت کردند، تشکر کنم. همانگونه که آقای دکتر مرادی اشاره کردند، هدف این است که اطلاعات به بهترین شکل ممکن در زنجیره تولید، توزیع و مصرف کتاب به حرکت درآید و حلقه‌های زنجیره نشر با استفاده از این اطلاعات بتوانند، تعامل بهتری با هم داشته باشند. این احساس وجود دارد که بسیاری از مشکلات حوزه نشر، به کمبود اطلاعات برمی‌گردد و وجود اطلاعات به زنجیره تولید کتاب بسیار کمک خواهد کرد. برای همین سال گذشته با صحبت‌هایی که با همکاران و کارشناسان داشتیم، به این نتیجه رسیدیم که اگر بخواهیم مؤثر واقع شویم، باید اطلاعات تمام دست‌اندرکاران حوزه نشر را جمع‌آوری و روزآمد کرده و در اختیار صنوف مرتبط قرار دهیم. درحقیقت تلاش‌مان این بود که با انتشار این اطلاعات به اهدافی چون تقویت تعامل بین دست‌اندرکاران حوزه نشر، لازم می‌دانم به این نکته اشاره کنم که این کار هر سال ویرایش می‌شود و یک سال وقت می‌گیرد. بعد از نمایشگاه بین‌المللی کتاب کار ویرایش مجموعه قبلی را شروع می‌کنیم. با تغییر و تحولاتی که در مجموعه صنعت نشر داریم، یک عده به ناشران فعال می‌پیوندند و یک عده خارج می‌شوند. نشانی‌ها تغییر می‌کند و افراد جدیدی که وارد این مجموعه می‌شوند، باید وقت زیادی برای این کار اختصاص داد و همکاران ما واقعاً کار طاقت‌فرسایی را انجام می‌دهند. زیرا تعداد ناشران نسبت به خیلی از کشورها بسیار زیاد است. کشوری مثل ژاپن با دو برابر جمعیت این میزان ناشر ندارد. حتی شمارگان کتاب نیز نسبت به جمعیت بیشتر از ما نیست. اما اینجا این حجم انبوه، کار زیادی را از مجموعه کتابداری و اطلاع‌رسانی خانه کتاب می‌طلبد. ما انتظار داریم که صاحب‌نظران ما را کمک و راهنمایی کنند تا بتوانیم نواقص کار را با بصیرت بیشتری بینیم و ارزیابی و برطرف کنیم.

مطلبی:
در سال آینده تلاش می‌کنیم تا بحث کاغذ فروشان را نیز به اطلاعات کتاب بیفزاییم و همچنین در صورت امکان بتوانیم چاپخانه‌ها و صحافی‌هایی را نیز که فقط کار کتاب انجام می‌دهند، مشخص و دسته‌بندی کنیم

کمک به رشد صنوف مرتبط با نشر، اطلاع‌رسانی مناسب در حوزه نشر، و افزایش رقابت بین صنوف نشر و نظایر آن دست یابیم. علاوه بر این کمک کنیم تا مشکلاتی که از لحاظ کمبود اطلاعات در این حوزه وجود داشته و باعث افزایش هزینه‌ها می‌شود، کاهش یابد و با توجه به اطلاعاتی که در اختیار ناشر، نویسنده، توزیع‌کننده و کتابفروش قرار می‌گیرد، از زمان صرف‌شده برای تولید کتاب بکاهیم.

در ویرایش قبلی، اطلاعات ناشران، کتابفروشان و تا اندازه‌ای ناشران الکترونیک وجود داشت و اطلاعات کتابفروشان به همان شکلی که از اتحادیه‌ها و ادارات کل ارشاد استان‌ها دریافت شده بود، درج می‌شد و چون جزء اصلی راهنمای ناشران نبود، روزآمد نمی‌شد. ولی در ویرایش جدید این اطلاعات روزآمد شد و حتی لوازم التحریر را از آن جدا کردیم.

کار روزآوری اطلاعات ناشران و کتابفروشان از طریق تماس‌های تلفنی و نامه‌نگاری صورت گرفت. در این اثر اطلاعات تعداد ۴۰۵۵ ناشر، ۶۶۵۹ کتابفروش، ۲۸۳۲ چاپخانه، ۴۱۱ لیتوگرافی، ۶۳۷ صحافی، ۷۰ مرکز پخش و ۲۱۰ ناشر الکترونیک آمده است. تمام تلاش ما این بوده است که کامل‌ترین اطلاعات را جمع‌آوری کنیم. درباره چاپخانه‌ها حتی بررسی کردیم تا انواع دستگاه‌های چاپ و حتی امکاناتی که قبل یا بعد از چاپ هم دارند، لحاظ کنیم. ولی چون جامعیت لازم را نداشت، در این ویرایش ارائه نشد. برای جمع‌آوری اطلاعات از مؤسساتی چون اداره کل چاپ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کمک گرفتیم و با تماس و نامه‌نگاری اطلاعات را روزآمد و به مجموعه اضافه کردیم. ادارات کل استانی، اتحادیه ناشران و کتابفروشان و اتحادیه صنوف مرتبط با نشر نیز به ما کمک کردند. علاوه بر اطلاعاتی که از مراکز مختلف گرفتیم، تمام کتاب‌هایی را که منتشر شده بود و عنوان و ناشر در آنها بود یا چاپخانه و لیتوگرافی داشت، از طریق تماس با آنها می‌پرسیدیم که با کدام لیتوگرافی و صحافی کار می‌کنند تا اطلاعات را کامل کنیم. زیرا احساس می‌کردیم که اتحادیه‌ها، اطلاعاتشان کامل نیست و از این طریق اطلاعات مازاد تولید می‌شد. تقریباً ۳۰ درصد اطلاعات جمع‌آوری شده، بخصوص در مراکز استانی، از این طریق حاصل شد. روزانه نزدیک به ۷۵۰ تماس با صنوف مختلف داشتیم. تجربه سال‌های قبل نشان داد که نامه‌نگاری برای دریافت اطلاعات جواب نمی‌دهد و در نتیجه نیرو جذب کردیم، آموزش دادیم تا اطلاعات را به‌صورت تلفنی از مراجع

نشر دریافت کنند. در مواردی با یک واحد چندین بار در زمان‌های مختلف تماس گرفتیم تا ارتباط برقرار شود.

این کتاب نیز مانند سایر کتاب‌های مرجع مشکلات خاص خود را داشت. با توجه به راهنمابودن آن، و ویژگی‌هایی که راهنماها دارند، درصد بسیاری از صنوف سالانه جابه‌جا می‌شوند و گردآوری اطلاعات جدید با توجه به نبود سازوکار کنترلی و موظف‌نبودن واحدها به ارائه اطلاعات به نهاد یا مرکزی خاص، در مواقعی بسیار سخت می‌باشد. براساس برآورد ما سالانه ۲۰ تا ۳۰ درصد اطلاعات تغییر می‌کنند. بسیاری از این واحدها، جزء چاپخانه‌ها مستأجرند و نشانی‌شان تغییر خواهد می‌کند. سعی کردیم از طریق اطلاع‌رسانی در کتاب هفته و سایر نشریات ادواری اطلاعات جدید را به‌دست آوریم. با وجود آنکه این اثر کمک مهمی به صنوف مرتبط با حوزه نشر است، و سود اصلی تولید آن به سوی آنها برمی‌گردد، بسیار عجیب است که کمتر واحدی پیش‌قدم می‌شود که اطلاعات خود را برای ما ارسال کند. برای اینکه روزآوری اطلاعات در سال‌های بعد به‌شکل منسجم‌تری صورت گیرد، اطلاع‌رسانی را در طول سال هم انجام می‌دهیم.

در سال آینده تلاش می‌کنیم تا بحث کاغذ فروشان را نیز به اطلاعات کتاب بیفزاییم و همچنین در صورت امکان بتوانیم چاپخانه‌ها و صحافی‌هایی را نیز که فقط کار کتاب انجام می‌دهند، مشخص و دسته‌بندی کنیم. در سال قبل برای یکی از صنف‌ها، مشخص کردیم که چه واحدهایی فقط کار کتاب انجام می‌دهند و چه صنوفی علاوه بر کار کتاب به سایر فعالیت‌ها نیز اشتغال دارند. این رویه را به‌نوعی به تمام صنوف تعمیم خواهیم دهیم. برای مثال ناشران ممکن است که فقط کتاب تولید کنند، ولی مراکز پخش کتاب علاوه بر توزیع کتاب، ممکن است لوازم‌التحریر، لوح‌های فشرده و کاست نیز توزیع کنند که با مشخص شدن آنها می‌توانیم به ارتقای سطح کیفی اطلاعات کمک کنیم و همچنین دسترسی به اطلاعات کامل‌تر را برای مخاطبان فراهم کنیم.

تبریزنیا: یکی از بخش‌هایی که در نسخه جدید کتاب مرجع نشر اضافه شده است، چاپخانه‌ها هستند که تعداد آنها حدود ۴ هزار واحد است. وظیفه نظارت بر چاپخانه‌ها از نظر اداری و قانونی بر عهده اداره کل چاپ و نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است و این اداره در تهیه و تدوین اطلاعات بخش چاپخانه‌های کتاب مرجع نشر همکاری صمیمانه و مؤثری داشت. از آقای ذکایی، مدیر کل اداره چاپ و نشر، می‌خواهم

کتابخانه اطلاعات ارتباطات دانش‌مندی

ذکایی: یکی از مزایای مرجع نشر ایران این است که به حرفه‌ای شدن صنعت نشر بسیار کمک می‌کند

بتوانیم به این زنجیره کامل نگاه کنیم، ولو اینکه بخش‌هایی که عرض می‌کنم به صورت محدود و اندک باشد، هیچ اشکالی ندارد که آنها نیز در این مرجع نشر حضور داشته باشند، از جمله طراحان گرافیک که به صورت تخصصی جلد کتاب طراحی می‌کنند. همچنین تصویرگران کتاب کودک که برای ناشران حوزه کودک بسیار اهمیت دارند. بنگاه‌های ادبی که در حدود ۷ تا ۸ سال گذشته ایجاد شده‌اند و در جریان تولید، توزیع و بازاریابی کتاب برای خارج از کشور فعالیت دارند، می‌توانند در مرجع نشر حضور داشته باشند.

نکته دیگری که متأسفانه مرجع نشر از آن رنج می‌برد، به خصوص درباره ناشران نوپا، بی‌اطلاعی آنان از تولید حرفه‌ای کتاب است. ناشران با سابقه از مسائل حرفه‌ای نشر اطلاع دارند. نشر صرفاً انتخاب متن مناسب، بستن قرارداد با نویسنده، ویرایش و تولید کتاب نیست؛ آشنایی با مسائل مربوط به آرایش صفحه، انتخاب نوع کاغذ، نوع مرکب، به ویژه درباره کتاب‌هایی هنری و نفیس ضروری است. درباره کتاب‌هایی که اثر هنری محسوب می‌شوند، ضروری است که مشاورانی که وجود دارند به این ناشران خدمات ارائه کنند و جایشان در کتاب مرجع نشر خالی است، اگرچه تعدادشان اندک باشد.

از نکات دیگر که فکر می‌کنم باید در مرجع نشر به آن پرداخت، این است که ناشران اغلب در حال جابه‌جایی بوده و اطلاعاتشان تغییر می‌کند. اگر این امکان باشد که اطلاعات مرجع نشر به طرق گوناگونی، از جمله وب‌سایت مستقلی، عرضه شود، بهتر و مناسب‌تر است. زیرا کتاب سالانه ویرایش می‌شود، ولی سایت خیلی سریع‌تر می‌تواند روزآمد شده و اطلاعاتش به مخاطب عرضه شود. نکته آخر اینکه اگر امکان جست‌وجو در لوح فشرده همراه کتاب وجود داشته باشند و فهرست کامل به ترتیب الفبایی و شیوه‌های مختلف ارائه شود، می‌تواند مفید باشد و اگر نسخه الکترونیکی کتاب نیز همراه لوح فشرده وجود داشته باشد، می‌تواند کمک کند.

تبریز نیما: اجازه می‌خواهم درباره مورد نظرات آقای ذکایی مواردی را عرض کنم. درباره افزودن اطلاعات گروه‌های دیگر مانند گرافیک‌ها، تصویرگران، بنگاه‌های ادبی و مشاوران تولید کتاب پیشنهاد جالب و ارزشمندی است که حتماً برای نسخه جدید بررسی خواهد شد، اما با توجه به تفاوت مهمی که میان اطلاعات اشخاص حقیقی با اطلاعات اشخاص حقوقی وجود دارد و ملاحظات قانونی و اخلاقی

تا نظرات خود را درباره اهمیت تولید اطلاعات چاپخانه‌ها در کتاب مرجع نشر ایران بیان کنند.

ذکایی: یکی از کارهای سخت در ایران جمع‌آوری اطلاعات است که کار طاقت فرسایی است. بخشی از مشکلات مرتبط با باوری است که در مجموعه اطلاعات‌دهندگان هست. ما یک‌بار درباره اطلاعات مربوط به حوزه چاپ آن را تجربه کردیم. عموماً تلقی عمومی اگر اینگونه نباشد که این اطلاعات برای ارائه به مخاطبان است، متأسفانه نسبت به اطلاعاتی که ارائه می‌دهند، نگاه‌های امنیتی پیدا می‌کنند و این نگرانی وجود دارد که مبادا این اطلاعات در اختیار سازمان‌های نظارتی همچون وزارت دارایی قرار گیرد. به همین دلیل جمع‌آوری اطلاعات سخت است و جادارد به شما خسته نباشید بگویم.

یکی از مزایای مرجع نشر ایران این است که به حرفه‌ای شدن صنعت نشر بسیار کمک می‌کند. به اعتقاد بنده نشر ما آماتور است و هنوز دوران حرفه‌ای شدن را تجربه نکرده است. بخشی از آن به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات جامع و کامل نشر است که زنجیره صنعت نشر را تشکیل می‌دهند. مرجع نشر ایران کتاب بسیار خوبی است. کار در زمین مانده‌ای بود که انجام شد. فکر می‌کنم هنوز جای کار بیشتر دارد. درباره حوزه چاپ کاربران باید بدانند که فلان چاپخانه چه تجهیزات پیش از چاپ و چه تجهیزات پس از چاپی در اختیار دارد، یا حتی تجهیزات جانبی که می‌تواند تولید کتاب را تسریع کند. مثلاً بعد از چاپ کتاب صرفاً صحافی را در نظر بگیرید که بخواهد انجام شود، اما بسیاری از صحافی‌های خدمات تکمیلی مثل سلفن‌کشی، روکش یا بسته‌بندی‌های مختلف که به جریان تولید کتاب کمک می‌کند، ارائه نمی‌کنند. اشاره به تجهیزات مورد استفاده چاپخانه‌ها در مرجع نشر یک نکته قابل تأمل است و می‌تواند به کاربر کمک کند. برای مثال اگر من بخواهم کتابی را با شمارگان وسیع ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار نسخه (کتاب‌های کمک درسی) منتشر کنم، قاعدتاً باید به سراغ مجموعه‌ای که تجهیزات چاپ رول دارد، بروم. در مرجع نشر اطلاعات تکمیلی وجود ندارد. بهتر است که به تجهیزات چاپخانه‌ها هم اشاره شود؛ به خصوص چاپخانه‌هایی که تجهیزات پیش و بعد از چاپ دارند و کمک می‌کنند هزینه‌های تولید کتاب به حداقل برسد و در واقع بهره‌وری ناشر را به حداکثر برساند.

به بحث کاغذ فروشی‌ها هم اشاره شد. فکر می‌کنم اگر

موسایی:

در حال حاضر اطلاعاتی که این کتاب می‌دهد شماره تماس و نشانی یک چاپخانه یا ناشر است. درباره اینکه چاپخانه چه فعالیتی می‌کند، چه نوع چاپخانه‌ای است، آیا کتاب چاپ می‌کند یا محصولات دیگر چاپی، هیچ اطلاعاتی نمی‌دهد

کتاب‌فروشان ارائه شده در این کتاب با آمار اتحادیه ناشران همخوانی دارد؟ تصور نمی‌کنم، چون تا جایی که من اطلاع دارم آمار کتاب‌فروشان ایران در حدود ۲۵۰۰ کتاب‌فروشی است. یا اینکه ۴۰۵۵ ناشر با چه معیاری انتخاب شده‌اند، زیرا تعداد پروانه نشر صادر شده حدود ۸ هزار پروانه بوده است. همچنین اگر مقدر بود که اطلاعات کتاب دسته‌بندی می‌شد، می‌توانست کارایی بیشتری داشته باشد.

نکته‌ای که آقای ذکایی مطرح کردند و من نیز می‌خواستم به آن اشاره کنم این است که هریک از حوزه‌های مطرح شده در کتاب، از جمله اسامی حدود ۴ هزار ناشری که در این کتاب آمده با ذکر نوع آثار منتشر شده و اطلاعات دقیق آنها را می‌توان دسته‌بندی کرد. من اطلاعات مؤسسه فرهنگ معاصر را کنترل و مشاهده کردم که حوزه فعالیت انتشارات ما، که تدوین، چاپ و نشر کتاب مرجع است، در این اثر زبان معرفی شده که این اطلاعات دقیق نیست. شاید بهتر باشد اطلاعات کامل در برگه‌ها یا کارتهایی از خود ناشر، چاپخانه، کتاب‌فروشی و دیگران به صورت کتبی دریافت شود. اطلاعات از طریق تلفن نمی‌تواند خیلی دقیق باشد. باید با دقت بیشتری اطلاعات را ارائه داد، زیرا در غیر این صورت این اثر کارایی خود را از دست می‌دهد.

در حال حاضر اطلاعاتی که این کتاب می‌دهد شماره تماس و نشانی یک چاپخانه یا ناشر است. درباره اینکه چاپخانه چه فعالیتی می‌کند، چه نوع چاپخانه‌ای است، آیا کتاب چاپ می‌کند یا محصولات دیگر چاپی، هیچ اطلاعاتی نمی‌دهد. درباره چاپخانه‌ها باید اطلاعات بیشتری داده شود.

برای ثبت اطلاعات اشخاص حقیقی وجود دارد، این کار نیازمند بررسی و یافتن راهکارهای مناسب است. درباره کوتاه کردن زمان اصلاح و روزآمدسازی اطلاعات از طریق اینترنت نیز باید عرض کنم که آن بخش از اطلاعات ناشران که طی فعالیت‌های روزانه و جاری اصلاح می‌شوند، بلافاصله در بانک اطلاعات ثبت می‌شوند و با فاصله اندکی سایت خانه کتاب روزآمد می‌شود. درباره لوح فشرده هم که برای کاربردهای گوناگون است و اولین استفاده آن جست‌وجوی راحت است، باید بگویم که امکان جست‌وجو و چاپ وجود دارد که به شکل کتابی‌اش میسر نیست. مگر اینکه منظور آقای ذکایی متن پی.دی.اف یا تصویر کتاب باشد که با وجود امکانات متعدد جست‌وجو کار روی آن ممکن است مفید نباشد. از آقای موسایی، به عنوان ناشر حوزه مرجع نشر تقاضا می‌کنم بحث را ادامه دهند.

موسایی: من کتاب مرجع نشر را در دفتر نمایشگاه بین‌المللی دیدم و یک نسخه از آن را دریافت و بررسی کردم. همه آثار مرجع به طور مداوم باید روزآمد شوند، اعتقاد ما این است که این نوع آثار، با توجه به بار اطلاعاتی آنها، به محض انتشار مقداری از اطلاعات آن کهنه شده است. زیرا زمانی طلب می‌کند که اطلاعات جمع‌آوری شوند و در همان زمان جمع‌آوری، اطلاعات جدیدی تولید می‌شود. چاپ سالانه این اثر کار بسیار سودمندی است و رفته رفته می‌تواند مرجع مفیدی برای همه دست‌اندرکاران باشد. اما نمی‌دانم اطلاعاتی که کتاب چه حد موثق و قابل اعتماد است. برای مثال آیا تعداد

کتابخانه اطلاعات ارتباطات دانش‌موسایی

تهیه شده است و امکان نرسیدن کتاب به مؤسسه وجود دارد. ممکن است کتابی منتشر شده و به ما نرسیده باشد و ناشران آن را هنوز اعلام وصول نکرده باشند.

در خصوص معیار تعیین زمینه فعالیت باید عرض کنم که براساس کتاب‌های منتشرشده از سوی ناشر و همچنین رده‌بندی دهدهی دیویی این موضوعات معین شده‌اند و با توجه به اینکه در این نظام فرهنگ‌ها و لغت‌نامه‌ها و منابع مرجع تخصصی در موضوع خاص خود قرار می‌گیرند - مثلاً فرهنگ‌ها در رده زبان (۴۰۰) - در نتیجه زمینه فعالیت ناشر به جای مرجع، درج شده است. به نظر می‌رسد باید در استفاده از نظام رده‌بندی دهدهی دیویی که سال‌ها مورد استفاده قرار گرفته است، بازنگری شود. پیشنهاد آقای موسایی بسیار جالب توجه است و مورد توجه قرار خواهد گرفت. درباره اطلاعات تکمیلی چاپخانه‌ها لازم است که عرض کنم ما اطلاعاتی درباره فعالیت‌های تکمیلی چاپخانه (قبل و پس از چاپ) تهیه کردیم و حتی با دست‌اندرکاران چاپخانه‌ها مشورت و مشخصات را معین کردیم یا در بحث لیتوگرافی با متخصصان امر مشورت کرده و مقرر شد که مدرن یا سنتی بودن فعالیت آنها مشخص شود و این کار هم انجام شد، ولی چون ناهمخوانی زیادی در اطلاعات از لحاظ جامعیت در اطلاعات رکوردهای مختلف وجود داشت، احساس کردیم انتشار آنها ممکن است انتقادات زیادی ایجاد کند، از این رو از انتشار این اطلاعات در شکل چاپی خودداری کردیم و آنها را در لوح فشرده آوردیم. امیدواریم در ویرایش بعدی بتوانیم این اطلاعات را نیز در کتاب داشته باشیم. از اینکه حوزه‌های جدید را به ما معرفی می‌کنید از شما سپاسگزاریم. ما به درج اطلاعات مربوط به بنگاه‌های ادبی، طراحان گرافیک و نظایر آن فکر نکرده بودیم که بسیار می‌تواند ارزشمند باشد. در مورد شیوه‌های گردآوری، علاوه بر تماس‌های تلفنی، از طریق فراخوان در نشریات تخصصی و روزنامه‌ها و مکاتبه با ناشران و سازمان‌ها ذی‌ربط اطلاعات جمع‌آوری و پس از کنترل مجدد ثبت می‌شود و اگر به قطعیت نرسد مشخص می‌شود و با همان کیفیت اطلاعات چاپ می‌شود.

تبریزینیا: از آقای حافظیان رضوی، معاون اطلاع‌رسانی و خدمات علمی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهرداری تهران، که علاوه بر اینکه سال‌ها مدیریت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی معتبری را برعهده داشته‌اند، مقالات و آثاری نیز در زمینه کتابداری دارند و از صاحب‌نظران خیره در این حوزه

صرف اینکه یک چاپخانه در فلان خیابان است، کافی نیست. مرجع نشر باید به این سمت برود که اطلاعات کاربردی بدهد. کتاب حاضر اطلاعات کاربردی ندارد و آن مقدار هم که هست، میزان دقت آن مشخص نیست. از چند طریق می‌توانید اطلاعاتی را که دارید، تکمیل کنید. علاوه بر تهیه کارت اطلاعاتی، راه دیگر آن است که از طریق درج فراخوان در رسانه‌هایی چون کتاب هفته، گزارش کتاب و روزنامه‌ها اعلام کنید که چاپ جدید این کتاب در حال انتشار است و اگر ناشر یا چاپخانه‌ای اطلاعات غلط است، اعلام کند. البته چندبار این اطلاعیه‌ها باید تکرار شود. بیشتر باید به سمت دقیق بودن اطلاعات حرکت کرد. من هم معتقدم که به سایر حوزه‌ها نیز باید پرداخت و اصولاً از هر قشری که به نوعی با کار تولید کتاب و چاپ سروکار دارد، اطلاعات دقیق داده شود.

مطلبی: همان گونه که آقای موسایی گفتند کتاب‌های مرجع تا منتشر می‌شوند، کهنه می‌شوند. چون امکان انتشار کتاب، چندبار در سال نیست، ما سعی می‌کنیم به محض دریافت اطلاعات جدید، بانک اطلاعاتی را روزآمد و آن اطلاعات را در سایت قرار دهیم. اطلاعات چاپخانه‌ها، لیتوگرافی‌ها، صحافی‌ها، مراکز پخش و ناشران الکترونیک در حال اضافه شدن به سایت است. در نیمه دوم سال که کتاب مرجع نشر به اتمام می‌رسد، به تولید ویرایش جدیدی از لوح فشرده اقدام می‌کنیم تا نوبت ویرایش چاپی آن برسد. البته تلاش می‌کنیم تا اطلاعات به‌روز روی سایت قرار گیرد. درباره اینکه اطلاعات تا چه حد به واقعیت نزدیک است، باید بگویم که ناشرانی که نامشان ستاره خورده، ناشرانی هستند که با آنها در چندین نوبت تماس گرفتیم، ولی جواب نداده‌اند و مشخص نشده که آیا اطلاعات آنها غلط است یا خیر. واحدهایی که ستاره ندارد و تعدادشان نیز زیاد است، به تماس‌های ما پاسخ داده‌اند و اطلاعاتشان روزآمد شده است. درباره تعداد ۴۰۵۵ ناشری که در بخش ناشران آمده است، باید عرض کنم، اطلاعات تمام ناشرانی که در سه سال گذشته حتی یک کتاب نیز منتشر کرده‌اند، در کتاب آمده است. در هر رکورد مشخص شده که هر ناشر چند کتاب منتشر کرده و چند کتاب چاپ اول و چند کتاب چاپ مجدد بوده است. ممکن است ناشری به اطلاعات مربوط به خود نگاه کند و ببیند که با آنچه واقعیت دارد، کمی تفاوت دارد. این اطلاعات براساس میزان کتابی که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای ما ارسال کرده،

حافظیان رضوی:
پیشنهاد می‌کنم نسخه
کاغذی این کتاب در
دیگری منتشر شود تا در
دست به راحتی قابل کاربرد
باشد. قطع فعلی مناسب
نیست

به‌شمار می‌روند، می‌خواهم ادامه دهند.

چندین کتاب منتشر کرده، ولی در سال دوم هیچ کتابی منتشر نکرده است. نبود اطلاعات آن در بانک - با اینکه به فعالیت نشر مشغول است، منطقی به نظر نمی‌رسید و در نتیجه پس از بررسی‌های مختلف و برای ایجاد تعامل بهتر بین نویسندگان و ناشران و کمک به ناشران تازه تأسیس محدوده زمانی ساله انتخاب شد و برآورد ما این است که این محدوده زمانی کمترین ریزش کاذب را دارد و جامعیت و مانعیت اطلاعات راهنما را بیشتر می‌کند.

حافظیان رضوی: آنچه به نظر می‌رسد این کتاب بسیار کاربردی است. ما در حوزه کتابخانه‌ها با چند بخش این کتاب سروکار داریم و در انتخاب و ارتباط با ناشر به ما کمک می‌کند. پیشنهاد می‌کنم نسخه کاغذی این کتاب در قطع دیگری منتشر شود تا در دست به راحتی قابل کاربرد باشد. قطع فعلی مناسب نیست. قطع پالتویی بلند با کاغذ بای بل مناسب است. چون قطع کتاب روی گرم کاغذی که برای چاپ آن استفاده می‌شود می‌تواند اثرگذار باشد، پیشنهاد می‌شود که از کاغذ ۴۰ گرمی استفاده شود.

تبریزنیا: من این نکته را اضافه کنم که پس از چندین سال کار تجربی این محدوده زمانی انتخاب شده است. علت این بود که کتاب‌های موجود در بازار تا چند سال در گردش است. یک ناشر ممکن است سه سال پیش کتابی چاپ کرده باشد که هنوز در بازار گردش دارد و نیاز به مراجعه به ناشر باشد. برای همین ما زمان را عقب بردیم تا دست‌یابی مراجعه‌کنندگان به ناشر زیاد شود. اتحادیه نشر از صنوف برجسته و تأثیرگذار است که سابقه آن به دلیل نقش و سیاست‌گذاری‌های تولید کتاب بسیار مهم است و طبیعتاً نظر این اتحادیه برای خانه کتاب مهم است. از آقای مهندس پایدار، نماینده اتحادیه ناشران، خواهش می‌کنم بحث را ادامه دهند.

نکته‌ای که آقای موسایی اشاره کردند، درست است؛ در کتاب مرجع حق قضاوت زیادی نداریم که بگوییم که این ناشر خوب است و یا کتاب‌های زیادی منتشر می‌کند. این قضاوت را به‌عنوان ناشر این کتاب نمی‌توانیم داشته باشیم. ولی ناشر این کتاب برای اینکه کارش جامعیت داشته باشد، باید مدخل‌ها را معرفی کند. برای مثال ناشری را که کتاب چاپ می‌کند در کتابش معرفی نماید، یعنی باید بگوید به چه کسی ناشر و لیتوگرافی اطلاق می‌شود. این تعاریف باید در آغاز بیاید. این کتاب باید برای تعریف ناشر و مانند آن مرجع باشد. بنابراین پیشنهاد می‌کنم که مدخل‌ها حتماً تعریف شود. بحث سوم روی مقطع زمانی است که چرا ۸۴ تا ۸۶ می‌باشد. حتماً آقای مطلبی دلیلی دارند، اما باید توضیح داده شود که چرا مقطع زمانی بدین ترتیب انتخاب شده است و اگر توضیح دهند، رفع اشکال می‌شود.

مهندس پایدار: درباره اهمیت و ضرورت انتشار این کتاب شکی نیست. کتاب راهنمای مشاغل که به کتاب زرد مشاغل نیز معروف است، در زنجیره تولید و توزیع ارزش افزوده ایجاد می‌کند. کار طاقت‌فرسایی است و هرکسی که دستش در کار باشد، می‌تواند بفهمد که واقعاً زحمت کشیده شده است. جسته و گریخته ناشران، موزعان و صاحبان مشاغل مختلف برای جمع‌آوری اطلاعات تلاش کرده‌اند، ولی به دلیل زمان‌بر و پرهزینه بودن، این کار را به صورت کامل تر خانه کتاب انجام داده است. فکر می‌کنم، هزینه‌های انجام‌شده در تهیه کتاب مرجع نشر، به دلیل ارزش افزوده‌ای که این اثر در صنعت نشر ایجاد می‌کند، بارها و بارها جبران خواهد شد. در نهایت آن چیزی که به صورت کتاب امروز می‌بینیم، مبنای قرار می‌دهیم تا اصلاحات را روی آن انجام دهیم. من قبل از هر چیزی تلاش کردم تا ساختاری برای این کتاب و احیاناً ویرایش‌های بعدی طراحی کنم. کتاب مرجع نشر ایران را به سه بخش تقسیم می‌کنیم.

مطلبی: درباره انتخاب سه سال برای حضور یا عدم حضور ناشران، با بررسی‌ها فعالیت ناشران مشخص شد که برخی از ناشران که در سال‌ها قبل مجوز نشر گرفته بودند، امروز دیگر به کار نشر اشتغال ندارند و آوردن اطلاعات آنها باعث می‌شود که تعداد زیادی رکورد داشته باشیم که در واقع به نشر اشتغال ندارند و نادرست می‌باشند و طبیعتاً وجود چنین اطلاعاتی برای یک راهنما، فاجعه است و باز خورد نامناسبی ایجاد می‌کند. در نتیجه درباره محدوده زمانی بررسی‌هایی شد و مثلاً مشخص شد که محدوده یک‌ساله - ناشرانی که در یک سال گذشته فعال بودند - باعث می‌شود تعداد ناشران محدودتری در راهنما حضور دارند و ممکن بود ناشران جدیدی که فعالیت کمی دارند، از قلم بیفتند و کسی به سراغشان نرود. ما ناشری می‌شناسیم که در سال اول نشرش

بخش اول، «متن‌آفرینی»، شامل اطلاعات مؤلفان، مترجمان و ویراستاران است که در واقع حلقه مهم زنجیره

کتابخانه
اطلاعات ارتباطات دانش‌شناسی

پیشنهاد مهندس پایدار برای ساختار مرجع نشر

مهندس پایدار:
فکر می‌کنم، هزینه‌های
انجام‌شده در تهیه
کتاب مرجع نشر،
به دلیل ارزش افزوده‌ای
که این اثر در صنعت
نشر ایجاد می‌کند، بارها
و بارها جبران خواهد
شد

نام آمده است که یکی هستند و می‌شود رفت و بررسی کرد. کتاب‌فروشی‌ای که در طبقه ۱۱ ساختمان آلومینیوم است، کتاب‌فروشی نیست، بلکه دفتر نشر است. همچنین نام بسیاری از دفاتر نشر در بخش کتاب‌فروشی‌ها آمده است. به همین دلیل ۶۶۰۰ به‌جرت می‌توان بگویم ۳۰۰ درصد انحراف دارد.

در بعضی اطلاعات کلی که در راهنمایی استفاده از کتاب آمده، غلط فاحش وجود دارد، از جمله در صفحه پ کتاب نوشته شده است: در فیلد تعداد کتاب‌های منتشرشده ناشر (در بخش ناشران) رقمی که آمده است، شامل کل کتاب‌هایی است که ناشران از ابتدای فعالیت تا پایان سال ۱۳۸۶ منتشر کرده‌اند. از ابتدای فعالیت، درست نیست و از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶ صحیح است و باید اصلاح شود. برای انتشارات کتاب زمان آمده که از ابتدا هفت کتاب منتشر کرده، در حالی که از ابتدای فعالیتش صدها کتاب منتشر کرده است. من از سال ۸۴ تا ۸۶، ۱۹۶ عنوان کتاب منتشر کرده‌ام، ولی سال‌هاست که فعالیت می‌کنم، پس اطلاعات مربوط به تعداد عنوان‌ها مشکل دارد.

تنظیم مقطع زمانی ۸۴ تا ۸۶ خیلی خوب است، چون اطلاعات ناشرانی که در این سه سال فعالیت نکرده‌اند، آورده‌شود، کار بیپه‌ده‌ای است. یک اختلاف فاحشی بین ۴۰۵۵ ناشر که در

نشر کتاب هستند؛ بخش دوم، «آماده‌سازی پیش از انتشار»، شامل خدمات فرهنگی (حروف‌چینی، صفحه‌آرایی، گرافیک)، لیتوگرافی‌ها، صحافی‌ها و چاپخانه‌هاست؛ و بخش سوم، «انتشار و پس از آن» شامل ناشران (کاغذی، الکترونیک و کارت‌پستال و پوستر)، کتاب‌فروشی‌ها (اینترنتی و غیراینترنتی)، کتابخانه‌ها (عمومی و تخصصی) و درنهایت مراکز فرهنگی (خانه فرهنگ، فرهنگسرا و...) است. البته این ساختار کتاب مرجع نشر می‌تواند توسعه یابد. شاید در ویرایش سال بعد موفق نشویم که این کتاب را توسعه دهیم، ولی به‌عنوان یک ساختار آرمانی باید به آن سمت برویم که اطلاعات را داشته باشیم. اگر من ناشر به‌دنبال اطلاعات کتاب‌فروشی‌ها در سطح کشور هستم، قطعاً به‌دنبال مؤلف و مترجم نیز هستم. همان‌گونه که نویسندگان و مترجمان نیز به‌دنبال ناشر هستند که مثلاً کتاب مهندسی را چه کسی منتشر می‌کند، من نیز می‌خواهم بدانم که مترجمان و ویراستاران این حوزه چه کسانی هستند.

در تنظیم اطلاعات، تعداد زیادی خطاهای کلی و جزئی وجود دارد. می‌توانم به برخی از آنها اشاره کنم. قطعاً کتاب‌فروشی‌ها ۶۶۰۰ مورد نیستند. دست‌کم ۳۰۰ درصد انحراف دارد و قابل اثبات است. مثلاً انتشارات ما که در خیابان بزرگمهر است، جزء کتاب‌فروشی‌ها آمده است یا سه

کتاب
اطلاعات ارتباطات و آموزش‌شناسی

**مهندس پایدار:
تنظیم مقطع زمانی ۸۴ تا ۸۶ خیلی خوب است، چون اطلاعات ناشرانی که در این سه سال فعالیت نکرده‌اند، آورده‌شود، کار بیهوده‌ای است**

راهنمای استفاده از کتاب نوشته‌شده با اطلاعات آماری انتهای فهرست ناشران وجود دارد. می‌خواهم روی این جداول آماری بحث شود، ولی فرصت نیست. فقط به یک اختلاف فاحش ۶۰ درصدی اشاره می‌کنم؛ در صفحه ۲۰۱ تعداد و درصد ناشران فعال از سال ۸۴ تا ۸۶ آمده که جمع آن ۶۵۲۲ است که با چهارهزار ناشر (تعداد رکوردهای بخش ناشران) در تضاد است.

مطلبی: درباره تعداد کتاب‌فروشان باید عرض کنم که در ویرایش قبلی راهنمای ناشران و کتاب‌فروشان ۱۰۱۵۴ کتاب‌فروش از ادارات کل و اتحادیه صنفی جمع‌آوری و به همان شکل چاپ شد. در ویرایش جدید و با تماس‌های تلفنی با کتاب‌فروشان موجود و همچنین کتاب‌فروسانی که مجدداً از اتحادیه‌ها و ادارات کل جمع‌آوری شد، درست و غلط بودن آنها را مشخص کردیم و رکوردهای غلط و مواردی را که صرفاً به کار فروش لوازم‌التحریر اشتغال داشتند، از مجموعه رکوردها جدا کردیم و تعداد را از ۱۰۱۵۴ به ۶۶۵۹ رکورد تقلیل دادیم. البته تعدادی نیز بودند که با وجود چند بار تماس تلفنی ارتباط برقرار نشد و با ستاره (کتاب‌فروسانی که در تماس‌های تلفنی درستی و نادرستی آنها محرز نشدند) در راهنما منتشر شدند. تعدادی از ناشران که دستگاه کارت‌خوان بن الکترونیک دریافت کرده بودند و به‌طورمستقیم فروش کتاب داشتند، به‌عنوان کتاب‌فروش در کتاب آمده‌اند که برخی از ناشران حاضر در بخش کتاب‌فروشان چنین وضعی دارند یا اعلام کردند که فروش کتاب هم دارند. بنابراین ۶۶۵۹ کتاب‌فروش به‌طریق مذکور جمع‌آوری و نهایی شده‌اند و تعداد واحدهایی که مجوز فعالیت کتاب‌فروش دارند، به‌مراتب بیش از این تعداد است.

درخصوص ناشران و تفاوت آمارهای منتشرشده با تعداد رکوردهای ناشران، کتاب‌هایی وجود دارند که از سوی چندین ناشر (ناشران همکار) منتشر شده‌اند و در بخش نمودارها، تمام ناشرانی که در انتشار کتاب‌ها همکاری داشته‌اند، ذکر شده‌اند که طبیعتاً با توجه به مشارکت بیش از یک ناشر در نشر درصدی از کتاب‌ها، بین نمودارها و تعداد رکورد اطلاعاتی ناشران تفاوت وجود دارد و با توجه به تهیه این گزارش آماری از بانک کتاب، این آمارهای درست می‌باشند و تفاوت موجود منطقی است. در ویرایش جدید با توضیح بیشتر در خصوص آمارهای ارائه شده ابهام را از بین ببریم.

درباره تعداد کتاب‌های مربوط به هر رکورد ناشر، همان‌طور که در مقدمه نیز ذکر شده است؛ تعداد درج‌شده در مقابل هر رکورد، تعداد کتاب‌هایی است که از ناشر موردنظر در

بانک مؤسسه خانه کتاب وجود دارد. این آمار ضمن اطلاع‌رسانی، قصد دارد ناشران را برای کمک به تکمیل بانک اطلاعاتی (از طریق ارائه عنوان‌هایی که در بانک نیست) که ابزاری در خدمت سیاست‌گذاری‌های حوزه کتاب و نشر است، ترغیب کند.

پایدار: پس ارائه توضیحات کامل در این خصوص ضروری است. چون تفاوت ۶۵۲۲ ناشر در بخش نمودارهای آماری با چهارهزار ناشر زیاد است که البته تصور می‌کنم همه‌اش آن نیست که دو ناشر برای یک کتاب وجود دارد، یا مثلاً در جدول آماری فعالیت ناشران از سال ۸۴ تا ۸۶ به ۴۹۹۸ ناشر می‌رسیم که ۹۳۶ ناشر بیشتر از ناشرانی است که در ابتدای کتاب آمده است. باید توضیحات آن را ذکر کرد. تصور می‌کنم غیر از بازبینی در راهنمای ناشران، باید دقت بیشتری داشت. اگر درصد ناشران فعال را کسانی بدانیم که در سال بیش از ۳۰ عنوان کتاب منتشر می‌کنند، تعدادشان واقعاً کم است. در بین چهارهزار ناشر، ده‌درصد و میان هشت‌هزار ناشر دارای پروانه نشر فقط پنج درصد فعال بوده‌اند، یعنی هشت‌هزار مجوز نشر داریم، ولی تنها ۴۳۲ ناشر یعنی یک‌بیستم فعال بودند.

درباره اطلاعات ناقص نیز نمونه‌هایی را ذکر می‌کنم. برای مثال نشر کتاب دانشگاهی که در بخش کتابفروشی آمده است، اصلاً کتاب‌فروشی نیست یا نام کتاب‌فروشی ما - روز نو - روبروی دانشگاه تهران روز نو است که کتاب روز نو درج شده‌است، یا پلاک ۱۳۳۸ که ۳۳۸ خورده است؛ نشر گستره مندرج در صفحه ۲۳۲، در صفحه ۱۰۱۳ در بخش کتاب‌فروشی‌ها برای نشر گستره آمده است: «سید مجتبی طالقانی - اصفهان - انقلاب مقابل دانشگاه تهران» که اصفهانی پسوند نام خانوادگی‌شان است. یا در صفحه ۲۷۳ کتاب‌فروشی نشر مروارید، منوچهر حسن‌زاده، تهران خ. انقلاب، نبش دانشگاه تهران، رکورد ۲۳۹۶ مروارید ۱، رکورد تکراری است، این رکورد تکراری است. یا کاوش در صفحه ۲۶۹ که اطلاعات رکوردهای ۲۲۴۲ و ۲۲۴۳ یکی است.

من به‌عنوان کسی که ناشرم و کتاب‌فروشی و مرکز توزیع هم دارم مقداری اطلاعات در ذهنم هست، می‌توانم اشتباهات را پیدا کنم. البته مشکلات زیادی وجود دارد. اکنون خیلی‌ها بدون داشتن پروانه کسب مشغول کارند. با این پیشنهاد که فقط کتاب‌فروشی‌هایی که مجوز نشر دارند، اطلاعاتشان را اینجا قرار دهید، ممکن است بخشی از اطلاعات مفید این کتاب از دست برود.

مسئله پایانی درباره وضع ظاهری کتاب است. درباره

دکتر قدیمی:

من به عنوان کتابفروش
الکترونیکی در چند سال
اخیر بیشترین استفاده
را از این کتاب داشته‌ام.
با توجه به مدل کاری،
ما روزانه به بخش‌های
مختلف این کتاب مراجعه
و از آن استفاده می‌کنیم

را مورد نقد و نظر قراردهیم. با توجه به اطلاعاتی که در این کتاب فراهم آمده و هدفی که در پی آن بوده، باید گفت اصلی‌ترین مخاطبان و کاربران اطلاعات این کتاب توزیع‌کنندگان کتاب هستند، چراکه به فراخور سفارشی که می‌گیرند، ناگزیرند به ناشران مراجعه کنند و هیچ مرجع دیگری جز کتاب مرجع نشر این اطلاعات را به آنها نمی‌دهد. از آقای دکتر قدیمی می‌خواهم با توجه به تخصصی که درباره توزیع کتاب دارند، درباره کاربرد و اهمیت کتاب مرجع نشر دیدگاه‌هایشان را بیان کنند.

دکتر قدیمی: من به عنوان کتابفروش الکترونیکی در چند سال اخیر بیشترین استفاده را از این کتاب داشته‌ام. با توجه به مدل کاری، ما روزانه به بخش‌های مختلف این کتاب مراجعه و از آن استفاده می‌کنیم. در شماره‌های گذشته نیز موارد اشتباه بوده، ولی در ۹۰ درصد اوقات کار ما را راه انداخته و کمک کرده است. شماره جدید را که دیدم و با شماره‌های قبلی مقایسه کردم، خیلی خوشحال شدم. البته این بدین معنا نیست که اشتباه ندارد، اما به طور کلی کتاب بسیار به ما کمک کرده است و باید از انتشار آن تشکر کنم.

به چند نکته اشاره می‌کنم. نکته اول این است که با توجه به اینکه کار ما الکترونیکی است، اگر شما اطلاعات را روی سایت قرار دهید، خیلی راحت‌تر قابل استفاده خواهد بود و تغییرات سریع‌تر اعمال خواهد شد. متأسفانه در خود کتاب خیلی به این نکته اشاره نشده است. معمولاً در این نوع کتاب‌ها، پایین صفحه اشاره می‌شود که برای کسب آخرین تغییرات به سایت خانه کتاب مراجعه کنید. خیلی ریز انتهای هر صفحه می‌تواند این جمله نوشته شود. این موجب می‌شود شما خود را متعهد بدانید که اگر تغییری به شما اطلاع داده شد، همان روز اقدام به تصحیح اطلاعات سایت کنید. چون می‌دانید جایی این مسئله درج شده است. نکته دیگر اینکه من فکر می‌کنم شما بیش از حد به وزارت ارشاد متکی هستید. باید به خود ناشران و کتابفروشان متکی باشید. از خود ناشران کمک بگیرید که در طول سال ۸۴ تا ۸۶ چند کتاب منتشر کرده‌اند. سپس آن اطلاعات را با اطلاعاتی که ارشاد دارد، مقایسه کنید. در این صورت هم مشخصات کتاب و هم اطلاعاتی را که روی سایت قرار می‌دهید دقیق‌تر خواهد بود. ممکن است کتابی اعلام وصول نشود یا در حین جابه‌جایی تعدادی از کتاب‌ها گم شود. بنابراین از این طریق اطلاعات دقیق‌تر خواهد شد. من بارها برای این کار به ناشر زنگ زده‌ام و فکر می‌کنم خانه کتاب با امکانات بیشتری که دارد، بهتر

حروف‌نگاری، طراحی، قطع کتاب سخن گفتند. لازم می‌دانم اشاره کنم که همان کتابی را که خانه کتاب تحت عنوان کلیات پیش از انتشار کتاب چاپ کرده‌است، حداقل در نظر گرفته شود. نسبتی بین اندازه حروف و سطر و فاصله وجود دارد. البته اگر قرار باشد، در قطع رحلی منتشر کنید، صفحات مثل مقدمه را باید چند سانت از حاشیه راست خالی بگذارید و به اندازه وزیری یا پالتویی کار کنید که این مشکل برطرف خواهد شد. واقعاً حیف است که خانه کتاب این کتاب را با این کیفیت چاپ کند.

مطلبی: در خصوص ناشر فعال و اینکه یک ناشر چند عنوان کتاب منتشر کند ناشر فعالی است، باید عرض کنم که چون هدف این کتاب ایجاد تعامل بین حلقه‌های مختلف زنجیره تولید و توزیع کتاب بوده است، تمام ناشرانی که در سه سال گذشته کتاب منتشر کرده‌اند مشخصاتشان در این کتاب آمده است و در مقدمه اثر نیز ذکر شده است. آمار ۸ هزار ناشر دارای مجوز نشر، با توجه به اینکه بسیاری از ناشران در سال‌های گذشته هیچ‌گونه کتابی را منتشر نکرده‌اند و مجوز آنها تمدید نشده است، تصور می‌کنم این تعداد ناشر نداشته باشیم.

موسایی: این کتاب در کل کتاب‌حائز اهمیتی است و اگر نقدی روی آن صورت می‌گیرد برای بهبود کیفی آن است. اجازه بدهید در این باره به یکی از گفته‌های ساموئل جانسون فرهنگ‌نویس بزرگ انگلیسی و مؤلف فرهنگ بزرگ آکسفورد اشاره کنم که می‌گوید «چشم‌داشت هر نویسنده‌ای جلب ستایش، ولی دلخوشی فرهنگ‌نویس گریز از سرزنش است و تازه آنان که از این پاداش منفی نصیب دارند، انگشت شمارند».

اگر به کتاب مرجع نشر ایراد یا ایراداتی گرفته می‌شود، به دلیل اهمیت آن است. مسائلی که آقای پایدار اشاره کردند، به معنای رد این کتاب نیست. بلکه برای این است که هر چاپ جدیدی که از آن منتشر می‌شود کم‌اشکال‌تر باشد. گو اینکه در هر کار جدی اشکالاتی هم پیش می‌آید، شاید باور نکنید که در معروف‌ترین فرهنگ‌ها از جمله آکسفورد و ویستر هم اشکالات و اغلاطی وجود دارد، شاید باور نکنید در طول حدود بیش از ۲۰ سال که واحد پژوهش فرهنگ معاصر فعال است و براساس این تجربه در فرهنگ‌هایی که اشاره شد، به غلط‌های فاحشی برخورد کرده‌ایم، اما این نکته را نیز باید گفت که در چاپ‌های بعدی این غلط‌ها اصلاح شده‌اند.

تبریزنیا: اجازه می‌خواهم از منظر دیگری هم کتاب مرجع نشر

می‌تواند این کار را انجام دهد.

نکته دیگر اینکه من در دسته‌بندی‌های پایانی کتاب‌فروشی‌های الکترونیک را ندیدم، مثلاً سایت ایران‌بین^۳، یک کتاب‌فروش الکترونیکی با پنج سال سابقه است، ولی در این کتاب نیامده است. تعداد کتاب‌فروشی‌های الکترونیک در حال گسترش است و جا دارد که بخش مجزایی در کتاب به آن اختصاص یابد. من می‌خواستم درباره مؤلفان و مترجمان صحبت کنم که آقای مهندس در تقسیم‌بندی آن را ارائه کردند و واقعاً مورد نیاز است. بارها پیش آمده که به یک مترجم یا یک مؤلف نیاز داشته‌ام، ولی اطلاعاتی از آنها نداشته‌ام. شاید در وهله اول به‌نظر برسد که کسب این اطلاعات مشکل است، اما من فکر می‌کنم که ارزشش را دارد و شدنی است. سالی که من در ارشاد بودم، پروژه فرهنگ‌نامه هنرمندان ایران منتشر می‌شد. یعنی همین بحث را در حوزه هنرمندان داشتیم و حتی بسیار کامل‌تر بود. پس ما می‌توانیم در حد نشانی الکترونیکی یا وبلاگ، اطلاعاتی را جمع‌آوری کنیم. ممکن است شماره تلفن و نشانی را روز اول ندهند، ولی رفته‌رفته می‌توان اطلاعات را تکمیل کرد. درباره بخش چاپخانه‌ها، که مطرح شد اطلاعات بیشتری ارائه شود، این بخش می‌تواند در قالب تبلیغی ارائه شود. وقتی وارد حوزه تبلیغ شدیم، بازاریابی باید گسترش یابد و بحث‌های تخصصی‌تری چون چاپخانه‌ها در قالب تبلیغات بیاید. در سال‌های اول اطلاعات مجانی چاپ شود، ولی در سال‌های آینده حتی می‌توان از آن کسب درآمد کرد.

نکته دیگر درباره خود کتاب است که تبلیغ زیادی روی آن نمی‌شود. در صورتی که اگر درباره کتاب تبلیغ بیشتری شود، هم حوزه درآمدزایی‌اش بیشتر خواهد شد و هم افراد بیشتری در جریان امر کتاب‌قراری می‌گیرند. من فکر می‌کنم شمارگان کم چهارهزار نسخه به‌دلیل اطلاع‌رسانی کم است. با اطلاع‌رسانی و تبلیغ، شمارگان کتاب می‌تواند بیشتر شود. پس هر کسی که اسمش در این حوزه آمده است، می‌تواند یکی از این کتاب داشته باشد و اگر چنین افرادی این کتاب را ندارند، به‌دلیل این است که از انتشار آن اطلاع ندارند. به نظر من ارتباط بیشتر با خود کتابفروشی‌ها و توسعه این ارتباط به کیفیت کتاب کمک می‌کند.

موسایی: وجود نمایه‌ها بسیار مفید و کاربردی است و باعث می‌شود کسانی که دنبال ناشران تخصصی هستند، بتوانند ناشران مورد نظر را بیابند. به‌عنوان نمونه شخصی که دنبال ناشرانی هستند که در زمینه ریاضیات کتاب چاپ می‌کنند، به نمایه «موضوع فعالیت» مراجعه می‌کنند و می‌بینند که ۵۴ ناشر در این حوزه فعالیت می‌کنند و در نتیجه سراغ آن‌ها می‌روند.

متخصصان موضوعی و نویسندگان تخصص می‌توانند از این قسمت برای یافتن اطلاعات ناشران تخصصی اقدام کنند.

دکتر مرادی: نمایه‌ها چیز مفیدی است، ولی نمایه تهیه‌شده، مفید نیست و کارایی ندارد. من با اینکه استاد ریاضی ۵۶ مدخل را در این کتاب ببیند، موافقم. ولی آیا شما موافق هستید یک اسلام‌شناس ۵۰۰ مدخل را در این کتاب نگاه کند؟ این کار باعث اتلاف وقت می‌شود و طبیعتاً وقت نیست که این همه مدخل را بررسی کند. نمایه را باید به‌صورت قیاسی تهیه کرد و از کل به سمت جزء رفت مثلاً اسلام، مذهب، شیعه، فقه. ولی اگر همه را ذیل اسلام بیاورید، تعداد مدخل‌ها بسیار زیاد می‌شود.

موسایی: در این اثر جای خیلی‌ها از جمله ویراستاران و حروف‌نگاران خالی است. من وجود ناشران الکترونیکی را به فال نیک گرفتم و پیشنهاد می‌کنم روی سایت عنوانی برای ارتباط با مخاطب و اظهار نظر بگذارید. صنعت نشر چند سالی است که به صنعت تولید اطلاعات تبدیل شده است. امیدوارم در ویرایش‌های بعدی گسترش یابد.

مطلبی: مواردی که دوستان مطرح کردند و پیشنهادهای ارزنده‌ای که در مورد افزودن مشخصات مراکز بخش و فروش الکترونیک کتاب، افزودن نشانی پست الکترونیک و وبلاگ نویسندگان - برای ارتباط موثر با نویسندگان - و بحث تبلیغات دادند، حتماً مورد بررسی و در ویرایش جدید مورد استفاده قرار می‌گیرد. همان‌طور که اشاره شد، اگر تعاریف دقیق‌تر بشود، شاید برخی از ابهامات رفع شود که در ویرایش جدید حتماً بخش تعاریف خواهیم داشت. درباره آوردن اطلاعات مؤلفان و مترجمان، قبلاً ما چنین تجربه‌ای داشتیم و برخی از اطلاعات نویسندگان و مترجمان را نیز به سایت اضافه کردیم. پس از مدتی آنها معترض شدند و گفتند که مردم با تماس‌های خود مشکلاتی برای آنها ایجاد کرده‌اند و در نتیجه اطلاعاتشان را حذف کردیم؛ البته ارائه وبلاگ و نشانی الکترونیکی می‌تواند کمک موثری در اطلاع‌رسانی باشد. نکته دیگری که لازم می‌دانم خدمت عزیزان اشاره کنم، روزآوری اطلاعات ناشران در طول سال می‌باشد که از دو طریق صورت می‌گیرد: یکی از طریق واحد شابک و زمانی است که ناشران برای دریافت شابک و ارائه اطلاعات مراجعه می‌کنند و دیگری از طریق بخش اطلاع‌رسانی است و مراجعات ناشران برای دریافت کتاب‌های خود برای ثبت نام در نمایشگاه‌های استانی است.

نمی‌توان یک کتاب مرجع را براساس چند شیوه تنظیم کرد. پس باید یکی از روش‌های ترتیب‌بندی نام ناشر یا محل فعالیت واحدها را انتخاب کرد. سؤال این است که آیا شیوه کنونی تنظیم اطلاعات، یعنی نام‌بندی استان، شهر و سپس نام واحد مناسب است؟ و آیا در کتاب مرجع می‌توانیم برای بخش‌های مختلف یک اثر مرجع از دو نوع دسته‌بندی استفاده کنیم؟

دکتر قدیمی: من به‌عنوان کاربر به همه دسته‌بندی‌ها نیاز دارم، ولی امکان‌پذیر نیست. شیوه تنظیم‌الآن خوب است، ولی برای کامل‌شدن آنها، همان‌طور که آقای ذکایی اشاره کردند، می‌توان در لوح فشرده یا سایت طبقه‌بندی‌های متفاوتی داشت. روزآمدترین و کامل‌ترین اطلاعات می‌تواند در سایت قرارگیرد و سپس طبقه‌بندی براساس موضوع، حروف الفبا، تعداد کتاب‌های منتشرشده یا سایر طبقه‌بندی‌های دیگر کاربر را به‌طریق مختلف به هدفش برساند.

ذکایی: این انتقاد را نیز می‌توان به خانه کتاب داشت که نگاه حاکم به مرجع نشر هنوز دولتی است. این کتاب در حال حاضر نه تنها می‌تواند هزینه چاپ خودش را تأمین کند، بلکه می‌تواند درآمدزایی نیز داشته باشد. در چاپ جدید فقط یک چاپخانه آگهی داده است که آن هم مربوط به حوزه نشر است. متأسفانه خوب تولید می‌کنیم، ولی نمی‌دانیم جامعه مخاطب چه کسانی هستند. اگر چنانچه جامعه مخاطب کتاب را داشته باشد، ما باید از آنها بازخورد بگیریم. اگر بخواهد برای جامعه مخاطبش منتشر شود، چهارهزار نسخه بسیار کم است.

مطلبی: تجربه سال‌های گذشته نشان داده است که همیشه پایان سال کتاب کم می‌آید و ما به دلیل هزینه‌های چاپ مجدد کتاب و تغییرات طول سال، تنها به تولید لوح فشرده با اطلاعات روزآمد اقدام می‌کنیم.

تبریز‌نیا: از وقتی که در اختیار کتاب ماه کلیات قراردادید، سپاسگزاریم.

پی‌نوشت‌ها:

1. pdf
2. www.ketab.ir
3. www.iranbin.com

اطلاعات تهیه شده در کمترین فرصت زمانی در سایت موسسه قرار می‌گیرد.

دکتر قدیمی: درسایت‌های بزرگ دنیا ارتباط با نویسندگان از طریق سایت و در قالب وبلاگ یا نشانی الکترونیکی انجام می‌شود؛ چون افراد به‌صورت تخصصی سؤال می‌کنند و جوابشان را نیز تخصصی می‌گیرند و مزاحمت ایجاد نمی‌شود.

مطلبی: نمایه‌ها برای دسترسی راحت‌تر به محتوای کتاب تهیه می‌شود. ما نمایه‌هایی برای اسامی ناشران، مدیران مسئول انتشارات، موضوع فعالیت، اسامی کتاب‌فروشان، لیتوگرافی‌ها و موارد مشابه تهیه کردیم. در بخش موضوع باید تغییرات اساسی در متن ایجاد کنیم تا مشکلی که آقای موسایی و آقای مرادی گفتند، ایجاد نشود و در مقابل یک موضوع و نمایه مداخل زیادی مطرح نشود که امیدواریم در بررسی و بازبینی جدید اتفاق بیفتد.

تبریز‌نیا: پیشنهاد می‌کنم علاوه بر مواردی که دوستان اشاره کردند، افزودن اطلاعات نمایندگان ناشران خارجی نیز می‌تواند مفید باشد. برخی از مؤسسات، نمایندگی ناشران خارجی را دارند و کتاب‌های آنها در داخل کشور توزیع می‌کنند. به این گروه مؤسسات تأمین‌کننده منابع کتابخانه‌ها و عرضه‌کنندگان خدمات علمی و کتابخانه‌ای را نیز می‌توان افزود.

نکته پایانی که می‌خواهم مطرح کنم درباره ساختار و شیوه تنظیم کتاب است. با توجه به اینکه نسخه جدید نسبت به نسخه‌های پیشین تغییر اساسی داشته است، بدین معنا که قبلاً بخش ناشران براساس الفبای اسامی ناشران و بخش کتاب‌فروشان براساس تقسیمات جغرافیایی استان، شهر و نام کتاب‌فروشی تنظیم شده بود که در نسخه اخیر مبنای تنظیم تمام بخش‌ها تقسیم‌بندی جغرافیایی استان و شهر و سپس الفبای اسامی واحدها بوده است. ما امیدوار بودیم درخصوص این تغییر نیز بازخوردهایی داشته باشیم تا در نسخه سال آینده لحاظ کنیم.

دکتر قدیمی: در حوزه کتاب خارجی در نمایشگاه بین‌المللی کتاب نیز در بخش ریالی افراد زیادی هستند که فعالیت می‌کنند و می‌توان بخش مجزایی را در نظر گرفت. چون بسیار مورد تقاضای استادان دانشگاه‌ها و پژوهشگران است.

مطلبی: ما سال‌های قبل که ناشران را به ترتیب الفبای مرتب می‌کردیم، امسال با بررسی‌های صورت گرفته، متوجه شدیم که